

TEKSELAS AITU ŠĶIRNES

AUDZĒŠANAS PROGRAMMA

2019.

Audzēšanas programma sagatavota un apstiprināta saskaņā ar Latvijas Republikā spēkā esošiem normatīvajiem dokumentiem.

Programmu izstrādāja: Dr. agr Daina Kairiša, Ilze Miķelsone, Harita Eglīte.

SATURS

Audzēšanas programmā lietoto terminu skaidrojums	4
IEVADS	5
1. Audzēšanas programmas virsmērķis, mērķi un uzdevumi	5
1.1 Audzēšanas programmas virsmērķis:.....	5
1.2. Mērķi:	5
1.3. Uzdevumi:	6
2. Tekselas aitu šķirnes raksturojums	6
3. Aitu identifikācijas sistēma	7
4. Šķirnes aitu izcelsmes reģistrēšana	7
5. Snieguma pārbaude un ģenētiskās kvalitātes novērtēšana.....	7
5.1. Jēru snieguma pārbaude	8
5.2. Vaislai audzējamo aitu un teķu snieguma pārbaude	9
5.3. Aitu māšu snieguma pārbaude	9
5.4 Vaislas teķu snieguma pārbaude	10
6. Ciltsgrāmatas kārtošanas metodika	10
7. Vaislinieka sertifikāta reģistrēšana, izsniegšana un derīguma termiņa pagarināšana	11
8. Zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanas kārtībā	12
9. Aitu skaits, kas nepieciešams audzēšanas programmas īstenošanai	12
10. Audzēšanas programmas īstenošanas ģeogrāfiskā teritorija.....	12

Audzēšanas programmā lietoto terminu skaidrojums (pamatojoties uz regulu (ES) Nr. 2016/2012)

Audzēšanas programma – sistemātisku darbību, tostarp vaislas dzīvnieku un to reproduktīvo produktu dokumentēšanas, selekcijas, audzēšanas un apmaiņas kopums, kas ir izstrādāts un tiek īstenots, lai saglabātu vēlamās fenotipiskās un/vai genotipiskās īpašības vaislas dzīvnieku mērķpopulācijā.

Audzētājs - fiziska vai juridiska persona, kas nodarbojas ar noteiktas šķirnes lauksaimniecības dzīvnieku audzēšanu, saskaņā ar audzēšanas programmu, un ir noslēgusi vienošanos ar šķirnes audzētāju biedrību.

Ciltsdarbs – saskaņā ar audzēšanas programmu īstenojams zootehnisko pasākumu kopums dzīvnieku ģenētisko un saimnieciski derīgo īpašību izkopšanai, kurā ietilpst pareiza uzskaitē, snieguma pārbaude, izlase, atlase un ģenētiskās kvalitātes noteikšana.

Ciltsgrāmata – datne vai cits datu nesējs, ko uztur šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība un kurā ir pamatdaļa un viena vai vairākas papilddaļas tās pašas šķirnes dzīvniekiem, kuri neatbilst ierakstīšanai ciltsgrāmatas pamatdaļā.

Pārraudzība - process, kas nodrošina kvantitatīvus un kvalitatīvus datus par lauksaimniecības dzīvnieku un tā produktivitāti un šo datu reģistrēšanu.

Pārraugis - fiziska persona, kura veic pārraudzību.

Sertificēts vaislinieks - vīriešu kārtas lauksaimniecības dzīvnieks, kurš atbilst audzēšanas programmā noteiktajiem kritērijiem, un par ko ir saņemts izmantošanas sertifikāts.

Snieguma pārbaude - process audzēšanas programmas īstenošanai, kas nodrošina kvantitatīvus datus par lauksaimniecības dzīvnieku, tā produktivitāti, eksterjeru, kā arī citus ģenētiskās kvalitātes noteikšanai nepieciešamos datus un šo datu reģistrēšanu.

Šķirne - dzīvnieku populācija, kas ir pietiekami viendabīga, lai to par atšķirīgu no citiem tās pašas sugas dzīvniekiem uzskatītu viena vai vairākas audzētāju grupas, kuras ir vienojušās minētos dzīvniekus, norādot zināmos to priekštečus, ierakstīt ciltsgrāmatās, lai atrāžotu to iedzimtās īpašības, audzēšanas programmā izmantojot reprodukciju, apmaiņu un selekciju.

Šķirnes dzīvnieku audzētāju biedrība - audzētāju apvienība, audzētāju organizācija vai publiska struktūra, kuru dalībvalsts kompetentā iestāde atzinusi nolūkam īstenot audzēšanas programmu ar tīršķirnes vaislas dzīvniekiem, kuri ierakstīti vienā vai vairākās ciltsgrāmatās, ko minētā apvienība, organizācija vai struktūra uztur vai izveido.

Tīršķirnes vaislas dzīvnieks - dzīvnieks ar 100% attiecīgās šķirnes asinību, vai atbilst audzēšanas programmā norādītajām prasībām.

Vaislas dzīvnieks – tīršķirnes vaislas dzīvnieks, kas ierakstīts ciltsgrāmatas A sadaļā.

Vaislas materiāls – no vaislas dzīvniekiem mākslīgās reprodukcijas nolūkā savākta vai iegūta sperma, olšūnas vai embriji.

Vērtētājs - fiziska persona, kura ir saņēmusies sertifikātu un veic dažāda vecuma un dzimuma aitū vērtēšanu.

Zootehniskais sertifikāts – izcelsmes sertifikāts, apliecinājums vai komerciāla dokumentācija, ko par vaislas dzīvniekiem vai to reproduktīvajiem produktiem, kurā sniegta informācija par vaislas dzīvnieku vai to reproduktīvo produktu ģenētisko izcelsmi, identifikāciju un, ja pieejams, par snieguma pārbaudes vai ģenētiskās ievērtēšanas rezultātiem.

IEVADS

Tekselas šķirne ir pasaulē atzīta par vienu no labākajām gaļas tipa šķirnēm. Šķirne piemērota audzēšanai tīršķirnē, kā arī krustošanai ar vietējo šķirņu aitām, gaļas jēru ieguvei. Tiek izmantota arī jaunu gaļas tipa aitū šķirņu veidošanā.

Ir vēstures liecības par to, ka Latvijā Tekselas šķirnes aitas nelielā skaitā audzētas jau kopš 20. gs. sākuma.

Pateicoties z/s „Griezes” īpašnieci Vandai Krastiņai, 2011. gadā tika īstenots lielākais vaislas teķu imports no Holandes, atvedot 15 teķus. Vēlāk šķirnes aitas un teķi tika ievesti no Igaunijas, Vācijas un Holandes. Tas ir pamatojums tam, kāpēc Latvijā tiek audzētas, pēc ārējām pazīmēm, dažāda tipa Tekselas šķirnes aitas.

Tekselas šķirnes aitū māšu produktivitātes rādītāji no 2014. līdz 2018. gadam apkopoti 1. tabulā. Aitū māšu skaits 5 gadu laikā ir palielinājies par 154, no 110 līdz 264., apliecinot aitū audzētāju interesi par Tekselas šķirnes aitū audzēšanu.

1. tabula

Tekselas šķirnes aitū māšu skaits, auglība un jēru augšanas rādītāji*

Gads	Aitū mātes		Jēri		
	skaits (uz pārraudzības gada beigām)	auglība, %	dzīvmasa pie dzimšanas, kg	koriģētā dzīvmasa 70 dienu vecumā, kg	dzīvmasas pieaugums diennaktī līdz vērtēšanai, g
2013/2014	110	131	3.92	20.29	233.8
2014/2015	111	138	4.38	21.61	244.7
2015/2016	185	142	3.62	22.95	258.7
2016/2017	193	163	4.58	23.18	261.5
2017/2018	264	141	4.21	18.80	207.4

*LDC informācija

Aitū māšu skaita straujais palielinājums pēdējā pārraudzības gadā liecina, ka aitū ganāmpulks papildināts ar 71 pirmās atnešanās aitū māti. Līdzīgs aitū māšu skaita palielinājums bija reģistrēts no 2015. uz 2016. gadu. Lielākā aitū māšu auglība un jaundzimušo jēru dzīvmasa reģistrēta 2016./ 2017. pārraudzības gadā, vidēji 163% un 4.58 kg. Šajā gadā, neskatoties uz lielāko aitū māšu auglību, iegūts lielākais dzīvmasas pieaugums jēriem zīdīšanas periodā, kā rezultātā jēru dzīvmasa 70 dienu vecumā bija vidēji 23.18 kg.

1. Audzēšanas programmas virsmērķis, mērķi un uzdevumi

1.1 Audzēšanas programmas virsmērķis:

Latvijas apstākļiem piemērotu, kvalitatīvu Tekselas tīršķirnes vaislas aitū un teķu audzēšana.

1.2. Mērķi:

- 1) pavairot un audzēt Tekselas tīršķirnes aitas un teķus.
- 2) veidot, pēc ārējām pazīmēm un produktivitātes, vientipiskus tīršķirnes aitū ganāmpulkus.
- 3) nodrošināt augstvērtīgus tīršķirnes vaisliniekus, gaļas jēru ieguvei.

1.3. Uzdevumi:

- 1.1.1. izkopt aitu māšu produktivitāti, kas raksturīga Tekselas šķirnes aitām Latvijā, sasniedzot auglību līdz 160% un jēru dzīvmasas pieaugumu diennaktī zīdīšanas periodā līdz 260 g;
- 1.1.2. uzkrāt jēru muskuļaudu un taukaudu slāņa dziļuma mērījumus, nodrošinot objektīvu minēto pazīmju vērtējumu (ar ultrasonogrāfu pret 13. ribu). No 2024. pārraudzības gada iekļaut mērījumu rezultātus jēru un vaislas teķu snieguma pārbaudē.
- 1.1.3. vērtēt vaislai audzējamo aitu un teķu vilnsegu, eksterjeru un muskuļojumu, nodrošinot kvalitatīvu aitu un teķu iekļaušanu vaislas aitu ganāmpulkā;
- 1.1.4. audzējamās aitas un teķus izmantot vaislai, sasniedzot attiecīgi 50 kg un 65 kg dzīvmasu;
- 1.1.5. nodrošināt vaislas teķu pārbaudi pēc pēcnācēju kvalitātes Stacijā un šķirnes aitu audzētāju saimniecībās.
- 1.1.6. aitu māšu aplecināšanā izmantot augstvērtīgus, sertificētus vaislas teķus, ar Skrepi rezistentu genotipu (R1).

2. Tekselas aitu šķirnes raksturojums

Tekselas šķirne veidota 19. gadsimta sākumā Nīderlandes ziemeļrietumu daļā, Tekselas salā. Tās pirmsākumi meklējami senā vietējā šķirnē ar nosaukumu *Pielsteert*, kas nozīmē tieva, īsa aste. Lai uzlabotu auglību, dzīvmasas pieaugumu un ķermeņa masu, 19. gs. sākumā šīs šķirnes aitas krustoja ar dažādiem aitu šķirņu vaisliniekiem – kā Linkolnas (*Lincoln*), Leičestras (*Leicester*) un Vensleidālas (*Wensleydale*) šķirnēm.

Nīderlandē Tekselas šķirne ir populārākā, tās daļa ir 70% no visām valstī esošajām aitām. Šķirne ir populāra kā tēva šķirne gan Eiropā, gan Austrālijā, Kanādā, ASV, Jaunzēlandē un Āfrikā. Vidēja līdz liela auguma aitas ar baltas krāsas vilnu ar pigmentētu ādu pie lūpām, nāsīm un acīm. Aitām balta galva, galva un kājas klātas ar baltiem, smalkiem segmatiem. Šķirnei raksturīga plata galva ar īsu, it kā saspiestu degunu, melnu tauriņveida zīmējumu degungalā un plati novietotām, nedaudz ieslīpi uz augšu vērstām, īsām ausīm (1. att.).

1. att. Tekselas šķirnes teķis (foto no SIA Mikaitas arhīva).

Vilna ir balta, vidēji smalka, 33 – 35 mikroni, bez melniem matiņiem. Vilnas nocirpums 3.5 – 4.5 kg. Aitu māšu dzīvmasa 70 – 80 kg, teķu - 115 – 145 kg.

Tekselas šķirnei ir dažādi tipi, piemēram, holandiešu, angļu (britu), franču. Katram tipam ir savas raksturīgās īpašības, tā Britu Tekselis ir salīdzinoši garāka auguma nekā holandiešu.

Ir izveidota Tekselas šķirnes zilās krāsas aitu līnija (*Blue Texel*). Šīm aitām vilna ir pelēcīgi sudrabainā nokrāsā, sākot no sudrabaini gaiši pelēkas līdz tumši pelēkai.

Visu tipu Tekselas šķirnes aitām raksturīgi muskuļoti ķermeņi, mazs taukaidu noslāņojums un stipri kauli. Izcilo muskuļu masu nodrošina tā sauktais „dubultā muskuļa” gēns. Gaļa ir liesa, un šo īpašību pārmanto arī krustojuma dzīvnieki.

Tekselas šķirnes jēri ir aktīvi, ātraudzīgi, jēru dzīvmasas pieaugums diennaktī virs 400 g. Intensīvi nobaroti Tekselas šķirnes jēri, piecus mēnešu vecumā sver no 45 līdz 48 kg.

3. Aitu identifikācijas sistēma

Lai nodrošinātu vienotu uzskaites sistēmu, valstī veido dzīvnieku reģistru un ganāmpulku reģistru. Reģistra izveidošanu un uzturēšanu nodrošina Lauksaimniecības datu centrs (LDC).

Aitu identifikāciju nodrošina atbilstoši normatīvajiem aktiem par lauksaimniecības un akvakultūras dzīvnieku, to ganāmpulku un novietņu reģistrēšanas kārtību, kā arī lauksaimniecības dzīvnieku apzīmēšanas kārtību

4. Šķirnes aitu izcelsmes reģistrēšana

Tekselas šķirnes vaislas dzīvnieku ieguvei izmanto **tīraudzēšanu**, tas ir dzīvnieku pārošanu **vienas šķirnes** ietvaros.

Tīršķirnes aitām un teļiem piemīt šķirnei raksturīgākās īpašības, tie iegūti no vienas un tās pašas šķirnes vecākiem un vecvecākiem, kuru piederību tīršķirnei apstiprina dokumenti (ciltskartīte, zootehniskais sertifikāts, ieraksti ciltsgrāmatā).

Audzētāji, kuri iesaistās Tekselas šķirnes aitu audzēšanas programmas īstenošanā, pēcnācējus iegūst no tīršķirnes aitu mātēm un sertificētiem, tīršķirnes vaisliniekiem vai sertificēta vaislas materiāla.

Tekselas šķirnes aitu ganāmpulku veidošanai Latvijā tiek izmantotas no ārvalstīm importētās un Latvijā dzimušās tīršķirnes aitas.

5. Snieguma pārbaude un ģenētiskās kvalitātes novērtēšana

Aitām snieguma pārbaudei izmanto datus par izcelšanos, ķermeņa uzbūvi un produktivitāti. Iegūtie rezultāti tiek izteikti punktos, nosakot aitu ģenētisko kvalitāti, kas tiek izteikta ar kopvērtējuma klasi: El, I, II vai brāķis.

Iegūto novērtējumu izmanto ciltsdarbā mērķtiecīgai labāko dzīvnieku izlasei. Sistemātiska izlase, kas izdarīta noteiktā virzienā vairākās paaudzēs, nodrošina ganāmpulka saimnieciski derīgo īpašību izkopšanu un nostiprināšanu.

Vaislai audzējamo jēru, aitu un teļu snieguma pārbaudi, atbilstoši Audzēšanas programmas prasībām, veic vērtētāji, vai atsevišķos gadījumos sertificēti pārraugi un vērtētāji.

Vērtēšanas rezultāti tiek fiksēti kontroles lapās, ko sagatavo LDC. Pēc kontroles lapu iesūtīšanas LDC, dati tiek apstrādāti un sagatavotas atskaites, kurās apkopota informācija par iegūto vērtējumu punktos un kopvērtējuma klasi. Vērtēšanai izmanto 2. tabulā apkopoto punktu skalu.

Aitu snieguma pārbaudē izmantoto produktivitāti raksturojošo pazīmju vērtēšanas skala

Punkti	Vērtējums
10	izcils
9	teicams
8	ļoti labs
7	labs
6	gandrīz labs
5	vidējs
4	gandrīz vidējs
3	vājš
2	slikts
1	ļoti slikts

Visu dzimumu un vecuma grupu šķirnes aitū sniegumu vērtē, vadoties pēc biedrībā izstrādātās instrukcijas snieguma pārbaudei un ģenētiskās kvalitātes noteikšanai gaļas tipa šķirņu aitām.

5.1. Jēru snieguma pārbaude

Jēru vērtēšanu veic 60 – 95 dienu vecumā. Vērtēšanas laikā sertificēts pārraugš vai vērtētājs nosaka jēru dzīvmasu, nosverot ar precizitāti līdz 0.1 kg. Jēru novērtēšanas datums un dzīvmasa tiek reģistrēta kontroles lapā. Vērtētājs papildina kontroles lapu ar ierakstiem par vērtēšanas laikā identificētajām eksterjera kļūdām un nepilnībām.

Audzēšanas programmas īstenošanas laikā no 2019. – 2023. gadam, biedrības speciālisti, jēriem 60 līdz 95 dienu vecumā veiks muguras garā muskuļa un taukaidu slāņa dziļuma mērījumus ar ultrasonogrāfu (pret 13. ribu), un reģistrēs tos kontroles lapā. Iegūtie rezultāti tiks uzkrāti LDC datu bāzē, bet pēc iegūto datu analīzes, 2024. gadā tie tiks iekļauti jēru un vaislas teķu snieguma pārbaudē.

Vaislai izvēlās El klases teķus, kuru vecākiem un vecvecākiem vidējā auglība izmantošanas laikā nav zemāka par 150%*, un El vai I klases aitas, kuru vecāku un vecvecāku vidējā auglība izmantošanas laikā nav zemāka par 130%*.

***pēc pirmās atnešanās var ataudzēt teķus un aitas vaislai, izmantojot vecvecāku auglības rādītājus.**

Vēlams, lai aitū mātei dzemdību gaita visās atnešanās reizēs būtu atzīmēta kā viegla (apzīmēšanas aktā atzīmēts kā 1, vai elektroniski – 1 dzemdības bez palīdzības).

Jēru snieguma kopvērtējuma noteikšanai, aitū mātes auglības un jēru dzīvmasas vērtējums 70 dienu vecumā tiek summēts (3. tab.).

Jēru snieguma un ģenētiskās kvalitātes novērtējums

Punkti	Vērtējums	Klase	Izmantošanas virziens (atskaitē ieraksts izmantošana vaislai - V, gaļas ganāmpulkam - G, kaušanai – K)	
			V (teķis)	S (aita)
16 un vairāk	teicams	Elite	V	V
14 - 15	ļoti labs	I	G	V
12 - 13	labs		K	V
Līdz 11	gandrīz labs	Br	K	K

Nemot vērā nelielo šķirnes aitu skaitu, vaislai tiks atstātas arī aitas, ar vērtējumu ne mazāku par 12 punktiem.

Teķu kopvērtējums ne mazāks par 16 punktiem – El klase.

5.2. Vaislai audzējamo aitu un teķu snieguma pārbaude

Prasībām atbilstoši izaudzētās aitas un teķus novērtē, uzsākot vaislas darbību, **8 – 18 mēnešu vecumā**.

LDC tiek sagatavotas audzējamo aitu un teķu kontroles lapas. Divi vērtētāji, vaislai audzējamām aitām un teķiem, novērtē dzīvmasu, vilnas kvalitāti, eksterjeru un muskuļojumu. Iegūtos rezultātus ieraksta kontroles lapā un nosūtīta uz LDC, kur tiek veikta datu apstrāde un iegūts audzējamo aitu kopvērtējums (4. tab.). Aitu un teķu kopvērtējuma punkti un klase tiek norādīti atskaitēs.

4. tabula

Audzējamo aitu un teķu snieguma un ģenētiskās kvalitātes novērtējums

Punkti	Vērtējums	Klase	Izmantošanas virziens (atskaitē – izmantošana vaislai (V), gaļas ganāmpulkam (G), kaušanai (K))	
			V (teķis)	S (aita)
21.0 un vairāk	teicams	El	V	V
19.0-20.0	labs	I	G	V
līdz 18.0	slikts	Br.	K	K

Vaislai audzējamo teķu kopvērtējums ne zemāks par 21 punktu, turklāt neviena no pazīmēm nedrīkst būt novērtēta zemāk par 7 punktiem.

Vaislai audzējamo aitu kopvērtējums ne zemāks par 19 punktiem, turklāt vilnas un muskuļojuma kvalitātes vērtējums - ne zemāks par 6 punktiem, bet eksterjera vērtējums – ne zemāks kā 7 punkti.

5.3. Aitu māšu snieguma pārbaude

Pamatojoties uz jēru kontroles lapās un reģistrā izdarītajiem ierakstiem, LDC aitu mātes katru gadu novērtē pēc šādām pazīmēm: auglības visā tās izmantošanas laikā (%) un jēru dzīvmasas (vērtējot jērus 60-95 dienu vecumā), kas koriģēta uz 70 dienu vecumu (kg). Aitu māšu snieguma pārbaudes rezultātus apkopo kopvērtējuma klasē (5. tab.).

5. tabula

Aitu māšu snieguma un ģenētiskās kvalitātes novērtējums

Punkti	Vērtējums	Klase	Izmantošanas virziens
18.0 un vairāk	izcili	El	atskaitē ieraksts C (ciltskodola grupa)
16.0 – 17.9	teicami	El	atskaitē ieraksts - V
14.0 – 15.9	loti labi	I	atskaitē ieraksts - V
12.0 – 13.9	labi	II	atskaitē ieraksts - V
Līdz 11.9	gandrīz labi	Brāķis	atskaitē ieraksts - K

Vaislas jēru ieguvei izmanto aitu mātes, kuru vērtējums nav zemāks par 12 punktiem. Pēc tam, kad aitu māte ir sasniegusi El klases vērtējumu (ne agrāk kā pēc 2. atnešanās reizes), vērtējums tiek saglabāts visu tās atlikušo izmantošanas laiku!

5.4 Vaislas teķu snieguma pārbaude

Vaislas teķu novērtēšanu pēc pēcnācēju ieguves veic LDC, izmantojot datu bāzē **audzētāja** reģistrēto informāciju par aplecināšanai nozīmētajām aitu mātēm, to atnešanās datiem un reģistrētajiem jēriem.

Vaislas teķu snieguma pārbaudē iegūto vērtējumu pēc aplecināto (grūsno) aitu māšu īpatsvara un jēru ieguves, apvieno kopvērtējumā (6. tab.)

Ja vaislas teķi lecināšanai izmantots aitu māšu grupai līdz 10 aitām, tad vaislas teķa pieļaujami 30% neatnesušās aitas. Vaislas teķus turpmāk izmanto vaislas jēru ieguvei, ja kopvērtējums nav mazāks par 14 punktiem.

6. tabula

Vaislas teķu snieguma un ģenētiskās kvalitātes novērtējums (1)

Punkti	Klase	Izmantošanas virziens
14.0 un vairāk	El	atskaitē ieraksts – V, izmantot vaislai
12.0 - 13.9	I	atskaitē ieraksts - G, izmantot gaļas jēru ieguvei
Līdz 11.9	Br	atskaitē ieraksts K, realizēt gaļai

Teķiem, no kuriem pārraudzības gadā nav iegūti pēcnācēji, bet viņi jau ir vērtēti, saglabā iepriekšējo vērtējumu.

Pārbaudes teķa statusu var saglabāt 2 pārraudzības gadus, ja teķi pirmo reizi izmanto kā rezerves teķi.

Vaislas teķim reģistrē datus par pēcnācēju (jēru) nobarošanas datiem, muskuļojumu un taukaidu slāni pret 13 ribu, stacijā un uz vietas šķirnes aitu audzētāja saimniecībā. **Iegūtie rezultāti no 2024. gada tiks iekļauti vaislas teķu ģenētiskās kvalitātes noteikšanā.**

Pēc vaislas teķu snieguma pārbaudē iekļauto pēcnācēju kontrolnobaršanas rezultātiem, kopējais vērtējums, lai teķi turpmāk izmantotu vaislai, nevarēs būt mazāks par 21 punktu (7. tab.). **Teķis uzlabotāja statusu saņem, ja kopējais novērtējums nav zemāks par 22 punktiem (El kl. U). Teķus uzlabotājus izmanto vaislinieku ieguvei.**

7. tabula

Vaislas teķu snieguma un ģenētiskās kvalitātes novērtējums (2)

Punkti	Snieguma pārbaudes rezultāts, klase
21.0 un vairāk	El, (atskaites lapā ieraksts V)
20.0 - 20.9	I, izmantojam gaļas jēru ieguvei (atskaites lapā ieraksts G)
Līdz 19.9	Br, (atskaites lapā ieraksts K)

Vaislas teķim (pārbaudītam pēc pēcnācēju kvalitātes) sasniegtais El klases vērtējums nākamajās vērtēšanas reizēs (neiegūstot nepieciešamo punktu skaitu) tiek saglabāts.

6. Ciltsgrāmatas kārtošanas metodika

Ciltsgrāmata ir informācijas krājums par dzīvnieku izcelšanos, produktivitāti un ģenētisko kvalitāti. Ciltsgrāmatā ieraksta tikai aitas un teķus, kuriem veikta snieguma pārbaude un kuri izaudzēti saskaņā ar Audzēšanas programmu, ir apzīmēti normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā.

Ciltsgrāmatu izmanto:

- * ciltsdarba sasniegumu analīzei;
- * labāko dzīvnieku izlasei, atlasei un reģistrēšanai;
- * turpmāko ciltsdarba uzdevumu noteikšanai.

Ciltsgrāmatu kārto šķirnes aitu audzētāju biedrība.

Aitu un teķu reģistrēšanai ciltsgrāmatā, īpašnieks biedrībai iesniedz pieteikumu, kurā norāda:

- ganāmpulka reģistrācijas Nr.;
- dzīvnieka identitātes Nr.

Biedrība pārbauda iesniegtās informācijas atbilstību un mēneša laikā pieņem lēmumu par dzīvnieka reģistrēšanu ciltsgrāmatā.

Ja dzīvnieka reģistrācija ciltsgrāmatā tiek atteikta, biedrība izsniedz motivētu rakstisku atteikumu.

Ciltsgrāmatā ierakstītiem dzīvniekiem jābūt negatīvi reaģējošiem uz *Maedi-Visna* slimību, ar šķirnei atbilstošu vilnsegas, eksterjera un muskuļojuma vērtējumu, zināmu izcelsmi un izcelšanās vietu.

Pamatojoties uz iesniegtajiem dokumentiem, dzīvniekiem piešķir ciltsgrāmatas numuru.

Ciltsgrāmatai ir divas daļas - galvenā A daļa un papilddaļa – B. Galvenā daļa ir sadalīta divās klasēs.

Galvenajā (A) daļā uzņem visus dzīvus dzīvniekus, kuriem ir šķirnei atbilstoša izcelsme četrās paaudzēs. Ciltsgrāmatas galvenajā daļā uzņem arī dzīvnieka vecākus un vecvecākus. Dzīvnieka vecāki un vecvecāki drīkst būt arī likvidēti vai krituši.

A1 klasē ieraksta dzīvniekus ar atbilstošu izcelsmi un audzēšanas programmas prasībām atbilstošu produktivitāti (9. tab.) Lai ciltsgrāmatas A1 klasē ierakstītu aitu mātes pēc pirmās atnešanās, pēcnācējiem jābūt dzimušiem kā dvīņiem vai trīņiem.

A2 klasē ieraksta jērus, audzējamās aitas un teķus, aitu mātes un vaislas teķus, kuriem ir atbilstoša izcelsme un ir veikta snieguma pārbaude.

A2 klases aitas var tikt uzņemtas A1 klasē, pēc tam, kad sasniegta 8. tabulā norādītā produktivitāte.

8. tabula

**Šķirnes aitu un teķu minimālās produktivitātes pazīmes
Skrepi genotips ierakstīšanai ciltsgrāmatas A1 klasē**

Produktivitātes pazīmes	Teķi	Aitas
Jēri ieguve no vienas mātes	1.5	x
Auglība	x	130
Kopvērtējuma klase	El	El vai I
Skrepi genotips	R1	R1, R2

B daļā uzņem aitas ar šķirnei atbilstošu izcelsmi trijās paaudzēs.

7. Vaislinieka sertifikāta reģistrēšana, izsniegšana un derīguma termiņa pagarināšana

Vaislinieka sertifikātu reģistrē un izsniedz šķirnes aitu audzētāju biedrība. Uzsākot vaislas darbību, teķim tiek reģistrēts pārbaudes sertifikāts līdz 1 gadam, kurā iegūst ģenētisko novērtējumu. Teķis ir ierakstīts vai atbilst ierakstīšanai ciltsgrāmatā A daļā

Lai reģistrētu sertifikātu, vaislinieka vai vaislas materiāla īpašnieks iesniedz šķirnes aitu audzētāju biedrībai:

1. Iesniegumu vaislinieka sertifikāta reģistrēšanai;
2. Iegādātam vaisliniekam zootehniskā sertifikāta kopiju.
3. Ārzemēs iepirktajam vaisliniekam, zootehniskā sertifikāta kopiju izsniedzējas valsts oriģinālvalodā un tā tulkojumu valsts valodā;
4. Veselības sertifikāta kopiju, ja vaislinieku un tā vaislas materiāls iepirkts citā valstī.

Biedrība mēneša laikā pēc iesnieguma saņemšanas izvērtē saņemtos dokumentus un reģistrē vaislinieka sertifikātu, vai paziņo par atteikumu.

Lai pagarinātu sertifikāta derīguma termiņu, persona ne vēlāk kā 30 dienas pirms sertifikāta derīguma termiņa beigām iesniedz organizācijai:

1. Iesniegumu vaislinieka sertifikāta pagarināšanai;

2. *Maedi-Visna* izmeklējuma rezultātus, ja vaislinieks nav no M3 statusa novietnes.

Ja vaislinieka ģenētiskai novērtējums atbilst audzēšanas programmā noteiktajām prasībām, sertifikāta derīguma termiņš tiek pagarināts uz 5 gadiem, saglabājot pirmo reizi izsniegtā sertifikāta kārtas numuru.

Biedrība LDC datu bāzē reģistrē informāciju par sertificētajiem vaisliniekiem, un sertificēto vaislas materiālu.

Pēc īpašnieka pieprasījuma biedrība 10 dienu laikā izsniedz vaislinieka vai vaislas materiāla sertifikātu dokumenta formā.

LDC nodrošina publisku informācijas pieejamību par sertificēto vaislinieku vai sertificēta vaislas materiāla izcelsmi un ģenētisko kvalitāti.

8. Zootehniskā sertifikāta un izcelsmes apliecinājuma izsniegšanas kārtībā

Zootehniskais sertifikāts tiek sagatavots visu vecumu un dzimumu aitām, kuras uzņemtas vai atbilst uzņemšanai ciltsgrāmatas A daļā, un tās plānots pārdot vaislai.

Zootehniskā sertifikāta saņemšanai audzētājs iesniedz biedrībai pieteikumu, kurā norāda vaislas aitu identitātes Nr.

Biedrība pārbauda iesniegtās informācijas atbilstību un mēneša laikā pieņem lēmumu par zootehniskā sertifikāta izsniegšanu.

Ja zootehnisko sertifikātu nevar izsniegt, biedrība rakstiski norāda atteikuma iemeslus.

Izcelsmes apliecinājums tiek sagatavots visu vecumu un dzimumu aitām, kuras nevar uzņemt ciltsgrāmatas daļā (A). Apliecinājuma saņemšanai audzētājs iesniedz biedrībai pieteikumu, kurā norāda aitas identitātes Nr.

Biedrība mēneša laikā pārbauda informācijas atbilstību un izsniedz apliecinājumu. Ja izcelsmes apliecinājumu nevar izsniegt, biedrība rakstiski norāda atteikuma iemeslus.

9. Aitu skaits, kas nepieciešams audzēšanas programmas īstenošanai

Audzēšanas programmas īstenošanai Latvijā nepieciešamas vismaz 40 tīršķirnes aitu mātes un 3 neradnieciski sertificēti vaislas teķi, paredzot, ka vienā ganāmpulkā ir vismaz 20 aitu mātes un viens tīršķirnes vaislas teķis.

10. Audzēšanas programmas īstenošanas ģeogrāfiskā teritorija

Tekselas šķirnes aitu audzēšanas programmu īsteno visā Latvijas Republikas teritorijā.